

OBSAH

PŘEDMLUVA	I
SEZNAM ILUSTRACÍ	IX
SEZNAM CITOVANÝCH TEXTŮ	XI
1 VZNIK ŠKOLNÍHO KURIKULA	1
1.1 Úvod	1
1.2 Zásadní napětí mezi křesťanstvím a antikou	3
1.3 Vznik synoptické literatury	7
1.4 Gramatika a literatura	12
1.5 Obnovení impéria a reforma školství za Karla Velikého	19
1.6 Vývoj po smrti Karla Velikého	26
1.7 Ottonská renesance	30
1.8 Jedenácté století – začátek renesance	35
1.9 Konrád z Hirsau a systematizace kurikula ve 12. století	39
1.10 Vývoj školního kurikula po 12. století	43
2 KOMENTOVÁNÍ KLASICKÝCH AUTORŮ VE 12. STOLETÍ	49
2.1 Úvod	49
2.2 Způsoby vyučování textů	53
2.2.1 Lectio	54
2.2.2 Disputatio	57
2.2.3 Questio	58
2.3 Typy komentářů	59
2.4 Písemný vzhled komentářů	63
2.5 Členění komentářů	68
2.5.1 Accessus	70
2.5.2 Glos(s)ae	74
2.5.3 Commentum	81
2.5.4 Integumentum	84
2.6 Komentáře jako literární kritika	86

3	ORLÉANSKÁ ŠKOLA A JEJÍ UČITELÉ	95
3.1	Úvod	95
3.2	Univerzita a její předchůdce	99
3.3	Hilarius Aurelianensis	101
3.4	Fulco Aurelianensis	106
3.5	Arnulfus ‚Rufus‘ Aurelianensis	114
3.6	Willelmus Aurelianensis	128
3.7	Pseudo-Bernard Silvestris	151
3.8	Orléans a nauka	158
4	ANTIKA JAKO LITERÁRNÍ VZOR	163
4.1	Úvod	163
4.2	Opozice proti pohanské literatuře	164
4.3.1	Alexander de Villa Dei	165
4.3.2	Eberhardus Bethunensis	167
4.3.3	Alanus ab Insulis	169
4.3	Didaktická literatura na základě antických vzorů	172
4.3.1	Matthaeus Vindocinensis	172
4.3.2	Galfredus de Vinosalvo	176
4.3.3	Johannes de Garlandia	178
4.3.4	Eberhardus Alemannus	182
4.4	Antika jako vzor pro zábavnou literaturu	189
4.4.1	Baldricus Burgulianus	191
4.4.2	Hugo Primas Aurelianensis	199
4.4.3	Andreas Capellanus	205
	ZÁVĚR	211
	BIBLIOGRAFIE	213
	Použitá literatura – zkratky	213
	Použitá literatura – primární literatura	213
	Použitá literatura – překlady primární literatury	219
	Použitá literatura – sekundární literatura	220

SEZNAM CITOVANÝCH TEXTŮ

Aimericus, <i>Ars lectoria</i> 5	35
Alanus ab Insulis, <i>Anticlaudianus</i> summarium	170
Alanus ab Insulis, <i>Anticlaudianus</i> 2,325–330, 336–342, 354–362; 8,208–210	171, 172
Alcuinus, <i>Dialogus Franconis et Saxonis de octo partibus orationis</i>	25–26
Alexander de Villa–Dei, <i>Doctrinale</i> 1–6, 24–28	166
Alexander de Villa–Dei, <i>Ecclesiale</i> 55–65	90
Andreas Capellanus, <i>De amore</i> 1.1, 6–F; 1.6–G	207–209
<i>Annales Verdunenses</i>	33
Anoným, <i>Commenta Bernensia</i>	91
Anoným, <i>Commentum in Priscianum Tria sunt</i>	73
Anoným, <i>Katalog daru mnicha Reginfrieda v Tegernsee</i>	36
Anoným, <i>Obituarium</i>	107
Anoným, rýmovaný accessus, MS Bern, Burgerbibliothek MS 512, f. 97 ^v	187–188
Anoným v rukopisu Bern, Burgerbibliothek MS 522, fol. 14 ^r	25
Anoným v rukopisu Milán, Biblioteca Ambrosiana N 254 sup.	125
Anoným v HS Mnichov, Bayerische Staatsbibliothek Clm 17210, fol. 40 ^v	207
Anoným MS Paříž, Bibliothèque Nationale de France, Lat. 7647, f. 133 ^{va}	198
Anoným v rukopisu Vatikán, Biblioteca Apsotolica Reg. Lat. 1780	159
Anoným v HS Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek Gud. Lat. 70, f. 1 ^r	24
Arnulfus Aurelianensis, <i>Allegoriae super Ovidii Metamorphosin</i> prologus	119, 149
Arnulfus Aurelianensis, <i>Allegoriae super Ovidii Metamorphosin</i> 10,1; 11,2; 15,19	123; 124; 148
Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule de Remedii amoris</i> 789–790; 813	76, 109

Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule super librum Factorum</i> 6,812	126
Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule super Lucanum</i> , prologus	87
Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule super Lucanum</i> 1,584	103
Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule super Lucanum</i> 3,196; 3,224; 9,571	78, 116
Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule super Ovidii Metamorphosin</i> , prologus	60, 149
Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule super Ovidii Metamorphosin</i> 1,2; 1,32	120, 119
Arnulfus Aurelianensis, <i>Glosule super Ovidium de Arte Amandi</i> 3,103	108
Arnulfus Aurelianensis, <i>Vita Ovidii</i>	135
Augustinus, <i>In psalm. 36 sermo</i> 3,6	6
Baldricus Burgulianus, <i>Carmina</i> 7, 1–10; 8, 1–4, 15–18, 280–288, 295– 297, 300–303; 97, 45–60; 206, 17–20	192, 193, 199, 196
Beda Venerabilis, <i>Historia abbatum</i> 6	17
Bernardus Silvestris, <i>Commentum super 6 libros Eneidos Vergilii</i> Accessus	92
Bernardus Silvestris, <i>Commentum Prologus</i>	60, 82, 153, 155
Bernardus Silvestris, <i>Commentum. Liber I. Expositio</i>	155
Bernardus Silvestris, <i>Commentum. Liber VI. Verš 6, verš 9; verš 289</i>	156, 158, 191
Bernhardus Ultrajectensis, <i>Commentum in Theodolum</i>	71
Carolus Magnus, <i>Admonitio generalis</i> 29	22
Carolus Magnus, <i>Epistola de litteris colendis</i>	18
Cassiodorus, <i>Institutiones</i> 1,30.1	14
M. Tullius Cicero, <i>De Oratore</i> 1.35	84
Conradus de Hirsau, <i>Dialogus super Auctores</i> 236–237; 238–244; 735– 739; 1158–1159; 1385–1389	38–41
Eberhardus Alemannus, <i>Laborintus</i> , 253–268, 665–676; 949–950	182–184
Eberhardus Bethuniensis, <i>Grecismus prooemium</i>	167
Eberhardus Bethuniensis, <i>Grecismus</i> 8,194; 10,245–249	77, 168
Fulco Aurelianensis, <i>Glosule Ovidii de Arte amandi</i> , accessus	110
Fulco Aurelianensis, <i>Glosule Ovidii de Epistulis heroidum</i> , accessus	111–113
Fulgentius, <i>Mitologiae</i> , prologus § 21	85

Galfredus de Vinoslavo, <i>Documentum de modo et arte dictandi</i> 26	177
Galfredus de Vinosalvo, <i>Poetria nova</i> , 31–42; 43–49, 55–61	176, 87
Giovanni di Virgilio, <i>Alegorie librorum Ovidii Metamorphoseos</i> 10.1; verše 575–584	125
Gregorius Magnus, <i>Epistula</i> 1134	15–16
Gualterus de Spira, <i>Libellus Scholasticus</i> 91–105	34
Guilelmus de Conchis, <i>Glosulae super Boethium</i>	85
Guilelmus de Conchis, <i>Glosae super Platonem</i> 1 (prologus)	59
Guillelmus de Conchis, <i>Glosae super Priscianum</i> 17.2	159
Henri d'Andeli, <i>Bataille des VII Arts</i> 1–8, 14–20; 196–213; 316–330; 450–456	43, 43–44, 201
Hieronymus, <i>Epistula</i> 22,30	7
Hilarius Aurelianensis, <i>Epistulae</i> 4	104
Hilarius Aurelianensis, <i>Versus</i> 6,1–5, 11–15, 41–45	102
Q. Horatius Flaccus, <i>Ars poetica</i> 333–346	86
Hrabanus Maurus, <i>De institutione clericorum</i> 3,18	29–30
Hugo de Sancto Victore, <i>De grammatica</i> 1347	79
Hugo de Sancto Victore, <i>De Scripturis et Scriptoribus Sacris</i> 3	52
Hugo de Sancto Victore, <i>Didascalion</i> 2.1; 3.7; 3.8; 5.2	69; 61–62; 82, 120
Hugo Primas Aurelianensis, <i>Arundel Lyrics</i> 2, 1–25	204
Hugo Primas Aurelianensis, <i>Carmina Oxonienses</i> 1,1–4; 13A	116, 200
Hugo Primas Aurelianensis, <i>Carmina Oxonienses</i> 3, 1–22; 3, 41–52	202–203
Hugo Primas Aurelianensis, <i>Satira in papam Lucium</i>	201
C. Julius Hyginus, <i>Fabulae</i> 125,2	76
Isidorus Hispalensis, <i>Etymologiae</i> 6.1,1–2	175
Johannes de Garlandia, <i>Accentarium</i> obsah; accessus	179; 169
Johannes de Garlandia, <i>Integumenta Ovidii</i> 1–20; 53–62; 407–408; 511– 520	180; 181; 124; 181
Johannes de Garlandia, <i>Morale Sclolarium</i> 339–344, 353–356, 359–365	89
Johannes de Herent, <i>Glosae</i> (Paris, BnF 18570)	183

Johannes Saresbiriensis, <i>Metalogicon</i> 1.13 (840a); 1.17; 1.24	13; 55, 69, 148, 154
Konrad Hánchez, <i>Katalog</i>	46
Lactantius, <i>Divinae Institutiones</i> 1.11,23–25	3
Matthaeus Vindocinensis, <i>Ars versificatoria</i> prologus 2–4; 2,42	114, 115
Matthaeus Vindocinensis, <i>Ars versificatoria</i> 4,47; 4,5; 4.51, 27–28; 4.50	115; 174; 172, 173
Matthaeus Vindocinensis, <i>Pyramus et Thisbe</i> 1–10	175
P. Ovidius Naso, <i>Heroides</i> 1,33–36; 11,1–4; 16, 1–8; 17, 177–186	137, 138, 193, 194
P. Ovidius Naso, <i>Metamorphoses</i> 1,21–35; 10,78–85	118, 121
P. Ovidius Naso, <i>Remedia amoris</i> 389	130
Papias, <i>Elementarium doctrinae rudimentum</i>	79
Paulus (apostolus), <i>Ad Galatas</i> 4,21–31	51
Petrus Cantor (škola), <i>Questio de arte amandi</i>	164–165
Petrus Helias, <i>Summa</i>	80
Quintilianus, <i>De institutione oratoria</i> 1.4,1–4	12
Richardus Pictaviensis, <i>Chronica</i> 1142	200
Richerus Remensis, <i>Historie</i> 3,47	32
Servius, <i>In Vergilii Aeneidos librum primum commentarius</i> 1.1,1	24
Smaragdus, <i>Liber in partibus Donati</i> 1,15–20	26
Stephanus Tornacensis, <i>Epistulae</i> 99; 115	127; 107
Theodulfus Aurelianensis, <i>Capitulare</i> 1.20	96
Theodulfus Aurelianensis, <i>Carmen</i> 45,9–22	23
P. Vergilius Maro, <i>Aeneis</i> 6,5–8	156
<i>Versus Isidori</i>	14–15
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios</i> . prologus	131
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios</i> . <i>Accessus super Heroides</i>	80
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios</i> . <i>Commentum de Tristibus</i> 4.1,31–32; 4.10,6	77, 136
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios</i> . <i>De Arte amatoria</i> 1,203– 204; 1,720	149–150; 209
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios</i> . <i>De Ovidio Fastorum</i> 2,1	78

Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. De Remedio amoris</i> 560	80
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Liber Heroidum</i> 1,36; 11,3	137; 139
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Heroides</i> 5, accessus	195
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Metamorphoses</i> accessus	142
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Metamorphoses</i> prologus	133, 149
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Metamorphoses</i> 10,13, 60–61; 10,78–7; 10,87; 11,3, 18–22, 25	142, 143, 146, 147
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Metamorphoses</i> 15 accessus	149
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Metamorphoses</i> 15, 848	150
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Glosule super Ovidii De Ponto</i> 5.817	128
Willelmus Aurelianensis, <i>Bursarii super Ovidios. Sine Titulo</i> 1.2,41–42; 2.16,1;3.15, 5–6	81, 136, 190
Willelmus Malmesbiriensis, <i>Gesta pontificum Anglorum</i>	28
Willelmus Tyrensis, <i>Chronicon</i> 19,12	103

Důvodem k tomu byla postupná změna náboženských látek, které započaly v Iránu, Galii a Africe byla ipse druhým jazykem: vešle místních dialektů a nářečí. Jazyk se v lidu, jžni Galii a Španělska postupně změnil v předcházející rozdílných románských jazyků. Vzhledem k tomu, že součástí administrativní činnosti vešle v klasické latině a vyučovala mák více schopných lidí, bylo zavedení regulačního školsví naprosto nutností.

Vyučovací systém vypadal zhruba následně: první vyuč. (ve věku 6–11 let) měli chlapci a děvčata v tzv. *lice piscinae* (*ludis litterarum*), v základní škole, která se

¹ Srov. F. A. G. Beck: *Greek Education 330–390 BC* London 1964, Robert B. Parker: *The Classical Heritage and its Beneficiaries* New York and 1977, kap. 1.2. *The Advantages of Heritance*, s. 26–45; J. B. Bury a Russell Meigs: *A History of Greece* London 1919, s. 241–244, 356–363, 458–560, Max Cary: *A History of Rome* London 1900, s. 379–387, 615, 690–696, 757–762, dílo H. Sancisi-Weerdenburg: „Qui a invenit Páculi...“ in (ed.) R. Siga a C. Velázquez: *Scholing in de Middelenieuw* Hilversum 1995, s. 3–35.

² Viz Henry George Liddell a Robert Scott: *A Greek-English Lexicon* Oxford 1875², s. 1747, s odkazy na Platonu, *Leges* 820C a Aristotela, *Politica* 1285^a33: (*learned discussion, disputation*), respektive na Aristotela, *Politica* 1311^a3, a Plutarcha, *Pericles* 35 (*a group of whom lecture were given school*).